TİASAD

Türk & İslam Dnyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 8, Sayı: 28, Mart 2021, s. 99-107

Dr. r. yesi mer BOSNALI

Dzce niversitesi, İřletme Ynetimi, omerbosnali@duzce.edu.tr

AHİLİK TEŞKİLATI'NDA EKONOMİK UYGULAMALAR VE ALINABİLECEK İLHAMLAR

zet

Ahilik Teşkilatı, Osmanlı alışma hayatında esnaf ve sanatkrların bir kuruluőu olarak retim ve tketimi kontrol etmiş, usta, kalfa, ırak ilişkilerini baba- evlat ilişkisi gibi candan balarla balamak suretiyle zanaatı salam ahlaki ve mesleki temeller zerine kurmuştur. Esnaf ve zanaatkrların iyi ve kaliteli mal yapmaları ve retmeleri birbirleriyle anlaőmazlıa dőmeyecek şekilde dzenlenmiőtir. Ahi Teşkilatı Anadolu'da retim ve pazarlama imknlarını zendirmiő, aynı zamanda retimin kalitesini ykseltme, kalifiye usta yetiştirme, iő ve ticaret ahlakına salam prensipleri hkim kılma, iőileri koruma, malları tketicilere dorudan ve en ucuz yoldan ulaştırma, karaborsayı nleme iőlevlerini de yklenmiőtir. Ahilik Teşkilatı'nın manevi yn olan prensipleri gnmz aısından nem arz etmektedir. Bu prensiplerden olan eline, beline, diline salamlık, kimseyi aldatmamak gibi prensiplerin bugn esnafımıza ve imalat sanayiimizdeki işi ve işverene aktarılması pek ok psiko-sosyal faydalar salayacak, toplum salıına nemli katkılar yapacaktır. Bu alıőmada Ahilik Teşkilatı'nın tekelleőmeyi nlemedeki rol, yardımlaőma sandıkları aracılıı ile genlerin giriőimciliini teşvik etmesi, esnaf birlikleri olarak alıőanların kt huy ve davranıőlarının engellenmesi ve bunların haksızlıa uramamaları hususunda kefil olunması ve benzeri uygulamalar ortaya konmuő ve sadece esnafın deil tm alıőanların modeli olan bu kurumdan alınabilecek ilhamlara temas edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahilik Teşkilatı, alıőma hayatı, Piyasa mekanizması

APPLICATIONS OF ECONOMICS IN AKHISM AND THE INSPIRATIONS TO BE DRAWN

Abstract

The Organisation of Akhism, as a foundation of tradesmen and craftsmen, controlled production and consumption in Ottoman work life, and laid the foundations of workmanship on sound moral and professional values by connecting the apprentices, foremen and masters to each other with strong ties just like a father and a son relationship. They formed the work principles of the craftsmen and workmen so well that they could make their goods in a more productive and a qualified way and that they would never face any dispute among themselves. The Akhism Organisation did not only encourage the production and marketing opportunities in Anatolia but also made great endeavours to develop the production quality, raise qualified mastermen, form the etiquette of work and trade life with sound principles, protect the labourers' rights, transporting the goods to the consumers directly for the cheapest price and prevent the black marketing. Those spiritual principles of the Akhism Organisation based on moral values have still a great importance in our life today. I believe that transferring the two of those sound principles of the Akhism as keeping the use of their tongues, hands and manhoods under control, and not deceiving anybody to the present generation of craftsmen, employers and employees working in the production sector will provide them with a lot of psycho-social benefits and thus contribute a lot to the general health of society and health well. This study mainly aims at indicating the role of the Organisation of Akhism in preventing the monopolisation, encouraging the entrepreneurship of the youngsters, preventing the employees of the unions of tradesmen and craftsmen from undesired bad temperamental and behavioral attitudes, and being proxy with them not to face any injustice and some sorts of other similar applications. Does it not only deal with the tradesmen and the craftsmen from the general point of view but it also tells us that there are inspirational lessons to be drawn from this Organisation as the model role for all employees.

Keywords: The Organisation of Akhism, Work life, Marketing mechanism.

Giriş

Ahilik birlikleri, XIII. yy. ortalarından başlayarak XX. yy. başlarına kadar Anadolu şehir, kasaba ve köylerinde esnaf ve sanatkâr kuruluşlarına çırak, kalfa ve usta yetiştiren, onların çalışma ve faaliyetlerini tanzim eden bir teşkilattır (Bosnalı, 1986, s. 16). Büyük Türk düşünür ve mutasavvıfı Ahi Evran tarafından ilk olarak Kayseri'de debbağ esnafı arasında XIII. yüzyılın ortalarında şekillendirilmeye başlayan bu kurum aynı zamanda ilk İslam toplumlarında yaygın olan fütüvvet teşkilatının da devamı sayılmaktadır (Uğur, 2020, s. 22). Bu teşkilat Türk gençlerini bir yandan sağlam ahlaki prensiplerle yetiştirirken, diğer yandan müspet ilimlerle bezemeyi ve zanaatı en iyi bir şekilde öğrenmelerini sağlayan bir kurum olmuştur (Bulut, 2009, s. 39). Bu kurumu daha iyi kavrayabilmek için ilk olarak Osmanlı iktisadi sistemi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1. Osmanlı Devleti'nde İktisadi Sistem

Osmanlı ekonomisinde özel girişimin devletçi bir zeminde belli bir özerkliğe sahip olduğunu ifade edebiliriz. Özel girişim günümüzde devletin vazifesi olan birçok görevi de yüklenerek faaliyette bulunmakta ve devlete rakip bir unsur olması ise söz konusu olmamaktadır.

Tarihsel Türk ekonomik ve toplumsal anlayışlarından biri olan halkın refahının arttırılması Osmanlı devlet anlayışında da geçerli olmuştur. Orhun kitabelerindeki Bilge Kaan'ın "yemedim yedirdim" ifadesi ile Osmanlı belgelerinde, alınan ekonomik kararlarla ilgili olarak vurgulanan 'Allah'ın kullarının refahının sağlanması' prensibi bu hususu teyit eden örneklerdir (Tabakoğlu, 1997, s. 28). Osmanlı esnafında ihtiyaca göre üretim yaklaşımının hâkim olmasıyla dükkân sayısı (gedik) belirli ilkelere göre sınırlandırılmış, hammadde esnafın gereksinimine göre taksim edilmiş, devlet yetkilileri de bu yaklaşımı onaylamış ve kontrol etmişlerdir (Aynural, 1996, s. 359).

Osmanlı'da esnaf, tüccar ve küçük sanayici huzurlu bir ortamda çalışma imkânı bulmuş, ziraatçıların devlete ait arazileri kendi arazileri gibi kullanmaları sağlanmıştır. Bir burjuva sınıfı oluşturulmak hedeflenmemiş, sosyal refah amaç edinilmiştir.

Osmanlı ekonomisinde uygulanmakta olan madeni para sistemi emisyon oluşturmak suretiyle enflasyona müsaade etmemektedir. Para kaynakları piyasa ihtiyacını karşılayamadığı için, uzun dönemler boyunca ülkeye değerli maden girişi teşvik edilmiş, çıkışı ise engellenmek istenmiş olmasına rağmen dış talebin yüksekliği bu politikayı güçleştirmiştir. XVI. yy. sonlarında Amerika'dan Avrupa'ya transfer edilen gümüşler Avrupa'da talebi ve fiyatları arttırmış, bu durum ise Osmanlı ülkesinden Avrupa'ya doğru gıda maddesi, hammadde ve yarı mamul madde kaçakçılığını teşvik etmiştir. Başta Hindistan olmak üzere, Mısır ve İran'daki XVII. yy. başlarındaki kıymetli maden talebinin fazla olması da, ülkemizden bu ülkelere doğru kıymetli maden kaçakçılığını arttırmış, bu durum ise ekonominin para kaynaklarını kısıtlamıştır. Bu yüzden para arzının arttırılması daimi olarak izlenen bir politika yaklaşımı olmuştur (Tabakoğlu, 1997, s. 31).

Uygulanan madeni para sistemi maden kaçakçılığına yol açmış, bu da ekonominin para kaynaklarını azaltmıştır. Para arzının sürekli olarak arttırılması bu yüzden bir politika olarak benimsenmiştir (Tabakoğlu, 1997, s. 31).

Osmanlı ekonomisi orijinal bir piyasa modeli oluşturmuştur. Bu sistemde bir takım önlemler alınarak rekabetin rekabeti önlemesi engellenmiş, tam rekabet ortamının oluşması için olabildiğince gayret gösterilmiştir. Bu amaçla piyasada etkin denetimler gerçekleştirilmiş karaborsacılık gibi tekeli eğilimler şiddetli cezalarla caydırılmaya çalışılmıştır. Fiyat istikrarı sağlanmak suretiyle sosyal refahın tesisi amaçlanmıştır. Bu anlayışla üretim, dağıtım ve tüketim makro anlamda planlanmıştır (Tabakoğlu, 1997, s. 329).

Osmanlı ekonomisi bolluk üzerine inşa edilmiştir. 'Kendi kendine yeterlik' esasıyla hareket eden Osmanlı, piyasada kaliteli, ucuz ve çok mal bulundurmaya hedeflemiş, üretim ve ticaret üzerinde sıkı bir kontrol mekanizması kurmuştur. Üretimi azaltacak ve tüketimi arttıracak her türlü değişim hareketi kontrol altına alınmaya çalışılmış, bu dengenin bozulmasına müsaade edilmemesine çalışılmıştır. Devleti idare edenler, başkentin iâşesini temin için bir nevi toptancı

olan kapan tüccarları, münferit çalışan tüccarlar, tüccar gibi satış yapan mültezimler ve devlet memurlarından oluşan büyük bir organizasyon ağı kurmuşlardır. Üretim ve iktisadi faaliyetlerin kaza merkezli yürütüldüğü ülkede devlet, üretilen bir ürünün önce kaza içinde tüketilmesini, arta kalan ürünün ihtiyaca göre İstanbul'a gönderilmesini temin ve takip eder, paytahtın ihtiyacı da karşılandıktan sonra arta kalanın satılmasına veya ihraç edilmesine izin verirdi (Çağlar, 2020, s. 24).

Batı'da iç ve dış sömürü sonucu sermaye birikiminin oluşması sanayi devriminin müteharrik ögesi olmuştur. İngiltere'de en ağır işkollarından kömür ocaklarında kömür vagonlarının çekilmesinde yaşları altı ile on iki arası olan kız ve erkek çocukları istihdam ediliyordu. Bu işlerde katır istihdamının geniş tüneller kazmayı icap ettireceği ve bunun da maliyetli olacağı düşünülüyordu. Değişik endüstri dallarında da küçük çocuklar çalıştırılıyor ve bunlara ödenen ücret karınlarını ancak doyuracak düzeydeydi. Kendi insanına bunu uygun görenlerin başka uluslara nasıl muamele edeceklerini de herkes kestirebilir (Ekinci, 1989, s. 51). Osmanlı devletinde ise bir sermayedar sınıfın oluşması istenmemiş ve zaman zaman müsadere uygulamasıyla böyle bir iç oluşuma imkân tanınmamıştır. Ayrıca Osmanlı ekonomisinde işçi sınıfı teşekkül etmemiş, emeğiyle geçinenlerin ücretleri ise yeterli yükseklikte olmuştur. Osmanlı toplumunda endüstri devriminin meydana gelmemesinin sebeplerinin en önemlilerinden biri de budur.

Osmanlı toplumunda XIX. yy. süresince Batılılaşmaya yönelik bir zihniyet hâkim olmuştur. Böylece toplumsal refah anlayışı yerini kalkınma kavramı almış; dengeli bir gelir bölüşümü fikrinin yerini büyümenin dinamosu olacak bir avuç burjuvazinin oluşturulması almıştır. Güçlü bir orta sınıf anlayışı yerine servet birikimi ön plana geçmiştir. Kültürel farklılık ise bu yeni zihniyet ve yapının da, Batılı anlamda oluşmasına fırsat vermemiştir.

2. Ahiliğin Osmanlı Ekonomisindeki Yeri ve Alınacak İlhamlar

Ahilik zanaat hayatında çalışan çırak, kalfa ve ustalar arasındaki ilişkileri baba evlat ilişkisi gibi sıcak bağlarla bağlamak ve hiyerarşik ilişkinin gerektirdiği saygıyı tesis etmek suretiyle zanaatı sağlam ahlaki ve mesleki temeller üzerine kurmuştur. Esnaf kesiminde Ahi geleneğinden kaynaklanan yönetim usulleri, toplantılar, zanaata girme ve eğitsel süreçler, terfi etme, işyeri açma merasimleri gibi uygulamalar uzun yıllar varlığını devam ettirmiş ve ortaya çıkan iş hukuku müktesebatına katkıda bulunmuştur (Solak, 1999, s. 24).

Ahi teşkilatı esnaf ve zanaatkârın iyi ve kaliteli mal üretmelerini birbirleriyle sürtüşmeye girmeyecek bir surette düzenlemiştir. Bu kurum Anadolu'da üretim ve pazarlama faaliyetlerini teşvik ettiği gibi, kalifiye usta yetiştirme, iş hayatında sağlam ilkeleri yerleştirme, işçileri koruma, malları doğrudan ve en uygun fiyattan tüketiciye ulaştırma ve stokçuluğu engelleme fonksiyonlarını da üstlendi (Hamitoğulları, 1986, s. 126).

Zanaatkârların üreteceği mallar bütün nitelikleri belirlenmek suretiyle standardize edilmiştir. Belirlenen standartlara uymayan bir üretim öncelikle dini ve ahlaki saikle yasak addedilmiş, ayrıca birliğin denetim ve kurallarıyla engellenmiştir. Ustaların ürettikleri mallar nitelikleri itibarıyla piyasadaki mevcutlarından daha kötü olması durumunda usta cezalandırılmaktadır.

Esnafla üreteceği mamullerin asgari bir standartta üretilmesi için kalite standartlarının belirlenmesi ve buna uygun üretimin öncelikle esnafla kendi kendine kontrolüyle sağlanması, esnafla denetim faaliyetlerinde yetersiz kaldığı durumlarda kadılık ve ihtisap kurumlarının devreye girmesi, Osmanlı Devleti'nde tüketiciyi koruma anlayışının ne kadar güçlü olduğunu ortaya koymaktadır (Aynural, 1996, s. 357).

Ustanın imal ettiği eser günümüz fabrika üretiminde olduğu gibi kişilikten ve ona mahsus nüanslardan çözülmüş olmayıp, kişiliğe öylesine bağlıdır ki kendisiyle beraber sanatkâr dehasını kristalize etmiş bir surette piyasaya çıkmaktadır. Mamulün üretim sürecine ustanın ruhunun yansıtıldığı bu yaklaşımda rekabet daha mükemmel eser ortaya koymak üzerine olmakta, ustalara vasıflarına uygun nispette hammadde tahsis yapılmaktadır.

Ahiler üretimi gereksinimlere paralel olarak düzenlemişlerdir. Ahi teşkilatı gereksinimlerin tahrik edilmesi suretiyle üretimi arttırmaya taraftar olmamışlar ve gerekli gördüklerinde istihsalı tahdit etme yoluna gitmişlerdir. Esnaf için üretim sürecinde kaynak kullanımında tahsis siyaseti uygulamıyordu. Bu uygulamada hangi ustanın ne nispette hammadde ve malzeme kullanacağı saptanmıştır. Hammadde alımları esnaf birliklerinin yöneticileri ve ihtiyaç ustalarından oluşan satın alma heyeti tarafından gerçekleştiriliyor ve bunlar esnaf arasında vasıf kapasitelerine uygun taksim ediliyordu (Aynural, 1996, s. 357). Bu anlamdaki tekellilik fiyatlara müdahale imkânı veren tekelliliği engelleyen bir mahiyettedir. Ahilik sisteminde esnafla ihtiyaç duyduğu hammaddenin tedarikinden, onların işlenmesine ve satışına kadar her hususun ayrıntılı olarak kurallara bağlanmış olması gerek meslek erbabı arasındaki, gerekse üretici ve tüketiciler arasındaki çatışma ve gerginlikleri asgariye indirmiştir.

Osmanlı ekonomisinde fiyat tespiti önceleri Ahi birlikleri ve bizatihi esnaf ve sanatkârlar tarafından belirlenmiş, daha sonraları devlet otoritesinin devreye girmesiyle devlet tarafından uygulanan bir politika aracı olmuştur. Ahi teşkilatını temelleri başlangıçta o kadar güçlü tesis edilmiş, dönemin ihtiyaçlarına o denli uygun olmuştur ki, bu prensipler sonraları şehir ve kasabaların beledi hizmetleri ve bunların denetim faaliyetlerinde örneklik teşkil etmiş, tavan fiyat kanunnameleri halinde resmileştirilmiştir (Ulutan, 1998, s. 186). Ahi esnafla fiyatı hiçbir zaman fahiş ve keyfi bir değer olarak saptamamıştır. Halkın ekonomik gücü ve esnafla ihtiyaçları dikkate alınarak makul bir dengede tutulması gözetilmiştir. Fiyat tespitinde Ahi birlikleri ve devlet mutabakatı esas olmuş, esas yetki kamu otoritesi olan kadının uhdesinde toplanmıştır. Fiyat tespitinde esnafa maliyetin belirlenmesindeki teknik zorlukların ortaya konmasında başvuruluyor, böylece saptanan imalat maliyetine mamulün gerektirdiği sanatkârlığa ve emeğe göre kar eklenerek mamulün fiyatı saptanıyordu (Aynural, 1996, s. 359).

Üretimin ihtiyaca göre yapılması anlayışı ve üretilen malın kalite ve fiyat yönünden kontrolünün yapılması, buna uyan esnafla mamulünün satış garantisini de beraberinde getirmiştir. Esnafla ihtiyaca göre üretim anlayışını benimsemesinde Ahilik felsefesinin etkili olduğu, ancak bu uygulamanın devam etmesinde devletin benimsediği iktisadi politikaların belirleyici olduğu ifade edilebilir. Ancak bu uygulama, yani ihtiyaca göre üretim anlayışı bünyesinde bir takım sakıncalar da taşımaktaydı. Bu düzende kapasiteyi arttırmak ve işçi istihdamını ivedilikle arttırmak ve böyle bir büyüme için gerekli hammaddeyi tedarik etmek kısa bir zaman döneminde mümkün olamamaktaydı. Bu hususta dokuma tezgâhında

genişlemeye giden bezzaz ve sandalcı esnafının işçi ve hammadde temininde zorlanmalarını örnek olarak gösterebiliriz (Aynural, 1996, s. 360).

Her esnafın orta sandığı diye adlandırılan bir yardım sandığı bulunmaktaydı. Sermayesi esnafın bağışları ile çıraklıktan kalfalığa ve kalfalıktan ustalığa yükselenler için ustalarının verdiği paralar ve belirli zaman aralıklarıyla esnaftan ekonomik güçlerine göre toplanan hisselerden oluşan bu sandığın yönetimi kethüda, yiğitbaşı ve ihtiyarların nezaretindeydi. Osmanlı devletinin son zamanlarına kadar bir çarşıda toplu halde bulunan esnaf bir takım merasim ve müesseselere sahipti. Mesela 1911 yılındaki yangınla yeni çarşının tamamen dağıldığı tarihe gelinceye kadar, Uzun Çarşı esnafının bu şekilde çalışan bir orta sandığı bulunmaktaydı. Esnaf ustalarından birinin çırağı kalfalığa yükseleceği zaman elli ve kalfalıktan ustalığa çıkarılacağı zaman ise üç yüz kuruşu ustası sandığa öderdi. Bu esnada yapılan tören Lonca'da esnafın ihtiyarları huzurunda özel merasim icrası suretiyle ifa edilmekle beraber, bazen çarşıya yakın bir camide mevlidi şerif okutularak dini merasim yapılmak suretiyle de uygulanırdı (Koyulhisarlıoğlu, 1983, s. 8).

Orta sandığında biriken fondan ihtiyacı olan veya sanatını genişletmek isteyen esnafa yüzde bir nema ile borç verilir, ikrazat ve teberrudan oluşan nema ile bir takım hayır işleri yerine getirilirdi. Esnafın durumu iyi olmayanlarıyla, bir kaza veya felakete uğrayanlarıyla veya hastalananlarıyla ilgilenilir; vefat edenlerin fakir ise teçhiz ve defin işi sandıkça yerine getirilirdi (Koyulhisarlıoğlu, 1983, s. 8).

Yararlı iş ve üreticiliğe ulaşılmasında karşılaşılan ekonomik ve toplumsal sorunları göğüsleyen bir kurum olarak orta sandıkları, daima iyiyi ve güzeli teşvik etmiş, toplumun iktisadi kalkınmasına katkı sağlamıştır. Yeni dükkân açacak genç ustalara açtığı kredilerle teşebbüs cesareti aşılayarak girişimciliği özendirmiştir. Bu sandıklar emek – sermaye ilişkilerini düzenleyip verimliliği arttırmış, orta sınıfı güçlendirip sınıflar arası dengeyi kurmuştur. Ayrıca üretim, tüketim, tasarruf, yatırım gibi ülke ekonomisinin temel parametrelerinin düzenlenmesinde çok önemli fonksiyonlar icra etmiştir.

Osmanlı toplumunda 'Yed - i Vahidler' diye adlandırılan esnaf birliklerinin temsilcileri zararlı ithalatı önlemek gibi çok önemli bir hizmeti yerine getirmiştir. Bu uygulamayla ham ve yardımcı madde ithalatı her meslek grubunun talebine ve ihtiyaçlara göre ayarlanmış, yabancı mal ithalatı da ülkenin ve bölgelerin ihtiyaçlarına göre ayarlanmak suretiyle milli ekonomiye ve üretime zararlı ithalat önlenmiştir (Ulutun, 1986, s. 257).

1889 yılında Alman anayasasını tercüme edip kendi ulusuna mal eden Japonya, daha sonra kendilerinin eski lonca sistemlerini çağdaştırmada Alman'ların sanayi grupları birliklerini taklit ederek izlemiştir. Osmanlı'da mal ithalatı ve iç pazara sürülmesi, Ahi birliklerinin yönettiği 'Yed – i Vahid'ler tarafından idare edildiği gibi Japonya'da aynı faaliyetler halen So Dai Risho denilen yetkili birimler tarafından yürütülmektedir. Yed – i Vahid'ler Büyük Mustafa Reşit Paşa'nın imzalayıp ülkemizi açık sömürge haline getirdiği 1838 Ticaret Anlaşması'nın 2. Maddesiyle kaldırılmıştır (Ulutun, 1986, s. 172).

Bugün ülkemizdeki bütün sektörlerdeki girişimci ve üreticiler Ahi birliklerinde gerçekleştirilen işbirliği ve dayanışmayı izlemelidirler. Alman sanayi grupları bugün bu anlamda birlik ve dayanışmayı göstermekte; ortak sorunlar birlikte tartışılarak çözümlenmeye

ve müşterek hareket edilmeye çalışılmaktadır. Ahilikten esinlenen bir uygulama olarak kabul edebileceğimiz Alman sanayi grupları devlet işbirliği sayesinde işletmelerin iç ve dış pazarları hem üreticilerin hem de ülkenin milli menfaatleri doğrultusunda düzenlenmekte, yerli ve yabancı hammadde ve aramalı temininde ve ihracatta ortak tatbikatlar uygulanmakta, icap ettiğinde ortak kurumlar kurulmaktadır (Ulutan, 1986, s. 194). Ülkemizde de Ahilikten mülhem bir yaklaşımla Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve benzeri yapılanmalar ile sanayiciler arasında işbirliği ve sanayici devlet ortak çalışmalarının güçlendirilmesi ulusal çıkarlarımız açısından sayısız faydalar sağlayacaktır.

Sonuç

Ahilik bir ekonomik model olarak sosyal sınıflar arasında dengenin sağlandığı, kaynakların özellikle emek ve sermayenin yüksek bir üretkenlikle istihdam edildiği, zararlı üretimin önlendiği, üretimde yüksek kalite standartlarının gerçekleştirildiği, tüketici ile üretici çatışmasının önlendiği, idare edenlerle yönetilenler arasında iş birliğinin sağlandığı felsefi bir anlayıştır.

Ahilik teşkilatı yalnızca kurumsal yönüyle dikkati çekmez. Ahiliğin manevi yönü olan ilkeleri günümüzde ehemmiyet taşımaktadır. Bu ilkelerden eline, beline, diline güvenilirlik, kimseyi kandırmamak gibi ilkeler, günümüzde esnafımıza ve endüstrideki işçi ve işverene aşılması psiko – sosyal açıdan pek çok yararlar sağlayarak toplumun daha sağlıklı olmasına katkı yapacaktır.

Bu açıdan Ticaret ve Sanayi Odaları gibi üretici birliklerinin Ahilik ilkelerini üyelerine ve imalat sanayiindeki çalışanlara sistematik bir tarzda eğitimler verilerek aktarılmasında büyük yararlar mevcuttur. Bu ilkeler tarihi düzenine benzeyen esnaf çalışma ortamında tatbik edilebileceği gibi, imalat sanayiinde de atölye ortamında tatbik edilme imkânına sahip bulunmaktadır.

Ahilik sisteminde çırak ve kalfaların tutum ve davranışlarından sadece ustaları değil, zincirleme olarak bütün sanatkârlar sorumludur. Bu anlayışla çalışanların denetim ve himayesi yalnızca ustalarının üzerine bırakılmamış, bu hususta bütün esnaf sorumlu sayılmış ve böylece etkin bir oto-kontrol düzeni geliştirilmiştir. Bugün de tarihi modeline uygun düşen esnaf çalışma düzenimizde bu anlamda bir kefalet uygulamasının geliştirilmesi son derece yararlı olacaktır.

Ahilik düzeninde kalfa-usta ilişkilerinin baba evlat münasebeti gibi yakın bir tarzda kurulup, rasyonel bir çalışma düzeninin sadece çıkar güdüsüyle çalışmaya bağlı olmadığı ortaya konulduğu gibi, aynı yakın münasebetin tesisi endüstride bütün çalışanlar arasında sağlanmalıdır. Ahilik küçük esnaf ve zanaatkârın olduğu gibi bütün çalışanların modelidir. Ahilikten mülhem bir uygulama olarak işçilerin çalıştıkları işletmelerin yönetimlerine katılma uygulamalarının geliştirilmesi sıcak bir çalışma ortamının sağlanmasında son derecede yararlı olacaktır. Yine müşevvik ücret uygulamalarından kara katılım tatbikatı ile çalıştığı tesisin artan karı ile birlikte ücretinin arttığını gören çalışan, daha yüksek motivasyonla çalışacak ve sınıf çatışması bilincini terk edecektir. Böylece işçi sınıfı sosyal mücadele yaklaşımından uzaklaşacak ve çalışma barışı tesis edilecektir.

Girişimciler Ahilik düzenindeki yakın münasebetleri tesis etmek için işçilerinin gönül gücünü yükseltici yaklaşımlarda bulunmalıdırlar. Örneğin âdemi merkezîyetçi bir yapılanma

işçiyi motive ederek girişimcilik gücünü arttıracaktır. İnsan ilişkilerinin temel prensiplerinden olan takdir etme, hal hatır sorma gibi uygulamalar işçiyi motivasyonel açıdan tatmin edip iş piyasasında Ahiliğe benzer bir çalışma ortamı geliştirecek ve önemli düzeyde yararlar sağlayacaktır. Aynı zamanda işçilerin bilgi gereksinimlerinin tatmin edilmesine gayret edilmelidir. Her çalışanın niçin çalıştığı, işletmenin amaçlarının neler olduğu vb. konularda bilgilendirilmesi gerekir. İşçilerin bu gereksinimleri formasyon verme çalışmalarıyla giderilmelidir.

Psikolojik saiklerin sadece mali olan ödüllerden önemli olması sebebiyle işçi-işveren ilişkilerinin İnsan İlişkileri Okulu'nun metotlarından yararlanılarak baba-evlat ilişkisi gibi candan bir hal almasının sağlanması büyük bir önem arz etmektedir.

Ekonomik sistemlerin başarıya ulaşması insan faktörüne sıkı sıkıya bağlıdır. Toplumdaki insan unsuru iyi olmadığında uygulanacak ekonomik politikalardan arzulanan amaçlara ulaşmak mümkün olmayacaktır. Türk insanının günümüzde hak ettiği yüksek mevkiine ulaşabilmesi için, insani ilişkileri en üst düzeyde uyumlaştıracak, ahenkli hale getirecek sağlam bir ahlaki yapının ve değer hükümleri manzumesinin oluşturulması önem taşımaktadır. Bilhassa dini ve tarihi değer hükümlerinin somutlaştığı Ahilik teşkilatının tüm kıymet hükümleri, zamanın gereğine ve toplumun ihtiyaçlarına göre yeniden yorumlanmalı ve bunlara yeni manalar, yeni işlevler yüklenmeli, böylece yepyeni bir iş ahlakı ve girişimci ideolojisi oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aynural, S. (1996). Yüzyıllarda Osmanlı Esnafında Üretim Anlayışı ve Organizasyonu. İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, 46(38), 13-93.
- Bosnalı, Ö. (1986). Osmanlı Devleti'nde Ahilik Teşkilatı ve Çalışma Hayatı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, E. (2009). Anadolu Selçuklu Devleti Zamanında Kurulan Sosyal Müesseselerin Devlet Yönetimine Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağlar, K. (2020). Osmanlı Payitahtın İaşesini Nasıl Temin Ediyordu. Yedi Kıta Dergisi, 143.
- Ekinci, Y. (1989). Ahilik ve Meslek Eğitimi. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Hamitoğulları, B. (1986). Ahiliğin Çağdaş Türkiye Bakımından Önemi ve Değerlendirilmesi, Türk Kültürü ve Ahilik. XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri.
- Koyulhisarlıoğlu, O. (1983). Osmanlı İmparatorluğunda Lonca Derneklerinde Yardım Sandıkları. Yeni Gözlem Dergisi.
- Solak, F. (1999). Ahilik. Mimar ve Mühendis Dergisi, 26.
- Tabakoğlu, A. (1997). Osmanlı Ekonomisinin Temelleri. İlim ve Sanat Mecmuası, 44.
- Ulutan, B. (1986). Ahiliğin Ekonomik Önemi, Türk Kültürü ve Ahilik. XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu.

Ulutan, B. (1998). Ekonomik Kalkınma ve Devlet Yönetimi. Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı Yayınları.